

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут права
Кафедра правових природоохоронних дисциплін

07-05-01

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять та самостійної роботи

з навчальної дисципліни університет
«ЗЕМЕЛЬНЕ ТА АГРАРНЕ ПРАВО»
водного господарства

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за
спеціальністю 081 «Право»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною комісією зі
спеціальності 081 «Право»,
Протокол № 5 від 26.06.2019 р.

Рівне – 2019

Методичні вказівки до практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Земельне та аграрне право» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 081 «Право» денної та заочної форми навчання / Хаванська О. Л. – Рівне : НУВГП, 2019. – 16 с.

Укладач: Хаванська О. Л., старший викладач кафедри правових природоохоронних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Мельничук Ю. І., кандидат філософських наук, доцент, в.о. завідувача кафедри правових природоохоронних дисциплін.

ЗМІСТ

Передмова	3
1. Опис навчальної дисципліни та її структура	
1.1. Опис навчальної дисципліни	4
1.2. Тематика практичних занять	5
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики	6
1.4. Критерії та шкала оцінювання	6
2. Плани практичних занять	7
3. Самостійна робота студентів	11
4. Рекомендована література	14

Передмова

Програма нормативної навчальної дисципліни «Земельне та аграрне право» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності «Право».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: правові відносини, що виникають між державою, фізичними та юридичними особами, іншими суб'єктами у сфері раціонального використання та охорони земель усіх форм власності та користування, а також основні принципи, доктринальні засади, правові джерела, окремі поняття, терміни, визначення, дефініції, юридичні категорії та інститути земельного права: підстави та порядок виникнення права власності та права користування земельними ділянками, права та обов'язки землевласників та землекористувачів; підстави припинення права власності та права користування земельними ділянками; правовий режим земель, зміст заходів щодо охорони земель та ін.

Метою викладання навчальної дисципліни є підготовка до практичної та наукової діяльності висококваліфікованих фахівців-правознавців. Вивчення даного спеціального курсу спрямоване на усвідомлення значення норм права, що регулюють різноманітні форми захисту прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб; засвоєння ними теоретичних положень науки земельного та майнового права; формування у них навичок щодо правильного застосування отриманих знань та правових норм при вирішенні конкретних завдань. Крім цього метою також є засвоєння норм права, які регулюють відносини, що складаються з приводу володіння, користування землею (земельними ділянками), способами раціонального використання та цільового призначення земель, засоби захисту щодо охорони земель, права та обов'язки землевласників та землекористувачів, роль земельного права в світлі гарантованого Конституцією права всіх громадян на землю, нерозривний зв'язок норм права з їх практичним застосуванням. А також оволодіння теорією і методологією

аграрного права, вивчення законодавства у сфері виробничої та пов'язаної з нею сільськогосподарської діяльності під час використання земель сільськогосподарського призначення суб'єктами аграрного господарювання, формування навиків його застосування на практиці, вироблення у студентів нового якісного стану екологічного мислення, формування культури особистості, яка проявляється в її еколого-правовій свідомості, мисленні, поведінці та практичній діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Земельне право» пов'язана із такими дисциплінами, як «Цивільне право», «Основи римського цивільного права», «Конституційне право», «Адміністративне право», «Кримінальне право», «Господарське право», «Екологічне право», «Аграрне право».

Вимоги до знань та умінь визначаються галузевими стандартами вищої освіти України.

Пропоновані методичні вказівки допоможуть студентам зорієнтуватися під час підготовки до практичних занять, а також і організувати свою самостійну роботу.

1. Опис навчальної дисципліни та її структура

1.1 Опис навчальної дисципліни

Підготовка фахівця – неможлива без оволодіння ним теоретичними та практичними знаннями з екологічного права. За умови постійного оновлення екологічного законодавства місце навчальної дисципліни в системі професійної підготовки фахівця полягає не лише у вивченні загальноvizначених теоретичних еколого-правових постулатів і основних положень чинних нормативно-правових актів, а і у здійсненні наукового аналізу законодавства та практики його застосування.

Метою викладання навчальної дисципліни є: формування системи знань з правового регулювання аграрних відносин, юридичного забезпечення господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, землеволодіння та землекористування, охорони навколишнього природного

середовища, раціонального використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки

Завдання дисципліни *полягає* у:

вивчення системи чинного аграрного законодавства, а також правових проблем, що виникають при утворенні, діяльності та припиненні суб'єктів господарювання в АПК, визначення правового режиму майна цих підприємств, ознайомлення із специфікою їх управління;

вивчення системи чинного земельного законодавства, реформування земельних відносин, способів захисту прав селян в процесі реформування, особливостей правового режиму земель сільськогосподарського та іншого призначення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент *повинен*:

знати: теоретичні положення аграрного права, земельного права та екологічного права України; проблеми розвитку аграрного, земельного та екологічного права на сучасному етапі;

вміти: давати визначення основних категорій та понять аграрного, земельного та екологічного права; відрізнити аграрні, земельні та екологічні правові відносини від інших відносин, що виникають у суспільному житті; орієнтуватися у чинному аграрному, земельному та екологічному законодавстві; застосовувати теоретичні знання і положення нормативно-правових актів у практичній діяльності.

1.2 Тематика практичних занять

№ з/п	Назва теми
Модуль 1 Загальна характеристика аграрних, земельних правовідносин.	
1	Загальна характеристика аграрних, земельних правовідносин.
2	Державне управління і контроль у сфері аграрних, земельних відносин.

3	Правове становище суб'єктів господарювання в АПК.
Модуль 2 Правове регулювання використання та охорони природних ресурсів.	
4	Право земельної власності та землекористування.
5	Категорії земель та їх правовий режим.
6	Правова охорона та використання природних ресурсів.

1.3 Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться за формами:

- оцінювання роботи студентів на лекціях;
- усного опитування на практичних заняттях, участь в обговоренні проблемних питань, оцінки розв'язування ситуаційних завдань;
- виконання поточних контрольних робіт за темами змістових модулів

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів поточного контролю з навчальної дисципліни «Екологічне право» є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних занять;

- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів. Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Відмінно
82-89 балів	Добре
74-81 балів	
64-73 балів	Задовільно
60-63 балів	
35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу

2. Плани практичних завдань МОДУЛЬ І

Змістовий модуль 1. Загальна характеристика аграрних, земельних правовідносин.

Тема 1. Загальна характеристика аграрних, земельних правовідносин.

План

1. Поняття, аграрного права як галузі права.
2. Поняття і зміст аграрних правовідносин та їх класифікація.
3. Поняття аграрного права, правові інститути, їх взаємозв'язок з інститутами цивільного, земельного, трудового, фінансового права.
4. Поняття земельного права. Предмет земельного права.
5. Поняття та види земельних правовідносин, суб'єкти, об'єкти та зміст земельних правовідносин.
6. Поняття, особливості та класифікація джерел земельного та аграрного права.

Тема 2. Державне управління і контроль у сфері аграрних, земельних відносин.

План

1. Характеристика державно-правового регулювання сільського господарства.
2. Система органів управління в АПК та їх повноваження.
3. Система органів державного контролю в АПК та їх компетенція.
4. Державне управління і контроль за використанням та охороною земель.

Тема 3. Правове становище суб'єктів господарювання в АПК.

План

1. Поняття, правові ознаки та види державних сільськогосподарських підприємств. Особливості їх створення.
2. Поняття, правові ознаки та види господарських аграрних товариств.
3. Сільськогосподарські кооперативи, загальна характеристика, особливості діяльності.
4. Фермерське господарство, його діяльність.
5. Особисте селянське господарство: суспільне призначення і загальна характеристика.
6. Договірні-правові відносини суб'єктів господарювання АПК.

Змістовний модуль 2. Правове регулювання використання та охорони природних ресурсів.

Тема 4. Право земельної власності та землекористування.

План

1. Право власності на землю. Загальна характеристика, поняття, зміст та форми права власності.
2. Суб'єкти права власності.
3. Особливості правового регулювання придбання, набуття права на земельну ділянку, продажу, припинення власності, викупу, примусового відчуження, вилучення земельних ділянок.
4. Суб'єкти, об'єкти та форми приватизації земель.
5. Право користування землею. Загальна характеристика, Суб'єкти, об'єкти, права землекористувачів. Права та обов'язки землекористувачів.
6. Правове регулювання оренди землі, поняття та юридичні ознаки.
7. Охоронні зони, зони санітарної охорони, санітарно-захисні зони.
8. Права добросусідства.
9. Права земельного сервітуту.

Тема 5. Категорії земель та їх правовий режим.

План

1. Склад земель сільськогосподарського призначення, правовий режим зазначених земель.

2. Приватизація земель державних і комунальних підприємств.

3. Землі фермерських господарств. Землі особистих селянських господарств. Земельні ділянки для садівництва чи городництва. Землі для сінокосіння і випасання худоби.

4. Правовий режим земель резервного фонду, земель житлової та громадської забудови.

5. Поняття і склад земель водного фонду, прибережних захисних смуг, земель лісгосподарського призначення.

6. Правовий режим охоронних та санітарно-захисних зон.

7. Особливості правового режиму земель транспорту (автомобільного, авіаційного, річкового, морського, трубопровідного, міського електротранспорту).

8. Порядок використання земель оборони, захисні охоронні зони.

9. Землі природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення.

10. Правовий режим земель оздоровчого та рекреаційного призначення.

11. Поняття, склад і види земель історико-культурного призначення.

Тема 6. Правова охорона та використання природних ресурсів.

План

1. Поняття та види права природокористування. Принципи зазначеного права. Суб'єкти та об'єкти права природокористування.

2. Правова охорона та використання земель, земельних ресурсів, водних ресурсів, надр, атмосферного повітря.

3. Правове регулювання використання рослинного світу, правова охорона рослинного світу, лісів.

4. Правова охорона і використання тваринного світу. Правове регулювання мисливства, рибальства.

3. Самостійна робота студентів

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню студентами матеріалу з навчальної дисципліни «Земельне та аграрне право» та формуванню у них навичок та вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи студентів є:

- доопрацювання матеріалів лекцій та опрацювання літератури, що пропонується до вивчення по темах навчальної дисципліни;

- підготовка до практичних (семінарських) занять, виконання завдань по темах практичних занять;

- підготовка письмових відповідей на питання для самопідготовки;

- робота в інформаційних мережах;

- вибір теми, розробка плану та написання реферативної роботи;

- самостійне вивчення та складання конспектів по темах, що виносяться на самостійне вивчення.

Результативність самостійної роботи виявляється під час заслуховування та обговорення доповідей, захисту рефератів, поточного модульного контролю знань, перевірки письмових відповідей та підсумкового оцінювання успішності студентів.

Перелік тем для самостійного опрацювання

Тема 1. Загальна характеристика аграрних, земельних правовідносин.
Тема 2. Державне управління і контроль у сфері аграрних, земельних відносин.
Тема 3. Правове становище суб'єктів господарювання в

АПК.
Тема 4. Право земельної власності та землекористування.
Тема 5. Категорії земель та їх правовий режим.
Тема 6. Правова охорона та використання природних ресурсів.

Теми рефератів

№ з/п	Назва теми
1	Основні права і обов'язки надрокористувачів.
2	Правовий режим геологічної інформації.
3	Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин
4	Державне управління і контроль в галузі вивчення, використання та охорони надр.
5	Правова охорона надр.
6	Порядок надання земельній ділянці статусу земель історико-культурного призначення.
7	Охоронні зони і обмеження землекористування навколо об'єктів історико-культурного призначення.
8	Порядок використання земель історико-культурного призначення.
9	Право власності на землі історико-культурного призначення.
10	Правовий режим округів та зон санітарної (гірничо-санітарної) охорони.
11	Загальна характеристика земельних ділянок, зайнятих територіями будинків відпочинку, пансіонатів, об'єктів фізичної культури і спорту, туристичних баз, кемпінгів тощо.
12	Земельні ділянки зелених зон і зелених насаджень міст та інших населених пунктів.
13	Поняття і склад земель рекреаційного призначення.
14	Правовий режим земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення.
15	Правовий режим земель оздоровчого та рекреаційного

	призначення.
16	Земельні ділянки водно-болотних угідь.
17	Склад земель іншого природоохоронного при значення та порядок їх використання.
18	Право власності земель природно-заповідного фонду та порядок їх використання.
19	Склад земель природно-заповідного фонду.
20	Поняття земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення.
21	Право земельного сервітуту.
22	Порядок вилучення земельних ділянок.
23	Порядок вилучення особливо цінних земель.
24	Правове регулювання приватизації земель.
25	Обов'язки власників земельних ділянок.
26	Поняття і зміст права земельного сервітуту.
27	Види права земельного сервітуту.
28	Порядок та підстави встановлення земельного сервітуту.
29	Дія земельного сервітуту.
30	Підстави та порядок припинення дії земельного сервітуту.
31	Емфітевзис та суперфіцій як обмеження права користування чужою земельною ділянкою.
32	Режим господарської діяльності на земельних ділянках прибережних захисних смуг.
33	Смуги відведення і правовий режим їх використання.
34	Берегові смуги водних шляхів та їх використання.
35	Прибережні захисні смуги. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж річок, навколо водойм та на островах.
36	Суб'єкти користування землями водного фонду. Водоохоронні зони.
37	Правовий режим земель водного фонду. Поняття і склад земель водного фонду. Право власності на землі водного фонду.
38	Право користування земельними ділянками, на яких розташовані багатоквартирні жилі будинки та належні до них будівлі і споруди приватної, державної або

	комунальної власності.
39	Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж морів, морських заток і шляхів та на островах у внутрішніх морських водах.

4. Рекомендована література

4.1.Базова

1. Земельне право України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Г. І. Балюк та ін.; за ред. В. В. Носіка. К. : ВПЦ "Київ. ун-т", 2008. 511 с.
2. Корнеєв Ю. В. Земельне право : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Ю. В. Корнеєв, М. О. Мацелик. К. : Центр учб. л-ри, 2009. 239 с.
3. Мачуська І. Б. Земельне право : навч. посіб. / І. Б. Мачуська. К. : КНЕУ, 2007. 277 с.
4. Мірошниченко А. М. Земельне право України : підручник. 2-е вид., допов. і переробл. К. : Правова єдність, 2011. 677 с.
5. Шеремет А. П. Земельне право України : підручник / А. П. Шеремет. Чернівці : Наші кн., 2008. 631 с.
6. Шуміло О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Хай-Тек Прес, 2012. 287 с.
7. Земельне право України : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / В. І. Семчик, П. Ф. Кулинич, М. В. Шульга. К., 2008. 600 с.
8. Земельний кодекс України : наук.-практ. ком. / за заг. ред. В. І. Семчика. 2-ге вид. переробл. і доп. К. 2004. 748 с.
9. Земельное право / отв. ред. проф. Аксенюк Г. А. М. : Юрид. лит., 1972. 232 с.
10. Земельное право Украины : учеб. пособие / под ред. А. А. Погребного, И. И. Каракаша. К. : Истина, 2003. 448 с.

4.2.Допоміжна

11. Аграрна історія України : навч. посіб. / П. П. Панченко, В. П. Славов, В. А. Шмарчук та ін. К. : Вид. центр Просвіта. 1996. 400 с.

12. Аграрное, земельное и экологическое право Украины. Общие части учебных курсов : учеб. пособие / под ред. А. А. Погребного, И. И. Каракаша. Х. : Одиссей, 2000. 367 с.
13. Андрейцев В. І. Об'єкти земельних правовідносин за новим Земельним кодексом України / *Законодавство України : наук.-практ. ком.* 2002. № 2. С. 3–19.
14. Андрейцев В. І. Земельне право і законодавство суверенної України: Актуальні проблеми практичної теорії. К., 2005. 445 с.
15. Андрейцев В. І. Правові засади земельної реформи і приватизація земель в Україні. К., 1996. 320 с.
16. Андреев В. І. Об'єкти земельних правовідносин за новим Земельним кодексом України / *Законодавство України. Науково-практичні коментарі.* 2002. №2. С.3–19.
17. Асаулюк А. Щодо видачі зі справ нотаріуса державних актів на право власності на земельну ділянку за вимогою набувачів земельних ділянок / *Нотаріат для вас.* 2012. № 9. С.60-63.
18. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. К., 2005. 222 с.
19. Бондар О. Г. Правове регулювання земельних відносин майнового характеру: актуальні проблеми / *Право України.* 2000. № 6. С. 53–55.
20. Вівчаренко О. А. Право власності на землю в Україні – актуальні проблеми / Вівчаренко О. А. Івано-Франківськ, 1998. 170 с.
21. Волошенюк О. Підстави припинення прав на землю та вилучення земельної ділянки / *Юридичний журнал.* 2008. № 2. С.29-31.
22. Глотова О. В. Правове регулювання правочинів щодо земельних ділянок в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 / Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К., 2003. 20 с.

23. Грабовець Н. Визначення об'єкта державної реєстрації земельної ділянки / *Юридична Україна*. 2010. № 3. С.88-92.

24. Вознюк С. Т. та Мошинський В. С., Клименко М. О., Лико Д. В. та Гнеушев В. О., Лагоднюк, О. А., Вознюк Н. М., Кучерова А. В. (2017) Торфово-земельний ресурс Північно-Західного регіону України. НУВГП, Рівне. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/7506/1/%D0%A2%D0%BE%D1%80%D1%84%D0%BE%D0%B2%D0%BE-%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%20%D0%9F%D1%96%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE-%D0%97%D0%B0%D1%85%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%96%D0%BE%D0%BD%D1%83%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.pdf>

25. Прищепя, А. М. та Клименко, О. М. та Клименко Л. В. (2017) Оцінка стану агросфери сільських населених пунктів за показниками сталого розвитку. Рівне : НУВГП. URL: http://ep3.nuwm.edu.ua/8222/1/Monografiya%20%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D1%80_1.pdf (дата звернення 26.06.2019).

4.3. Інформаційні ресурси

1. Електронні наукові видання НБУ ім. В. І. Вернадського URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21CNR=20&Z21ID= (дата звернення 26.06.2019).
2. Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій. Велика Британія URL : <http://www.ials.sas.ac.uk/library/library.htm> (дата звернення 26.06.2019).
3. Юридична бібліотека Школи права Йелльського університету URL: <http://www.law.yale.edu/library/> (дата звернення 26.06.2019).